

MAT Á UMHVERFISÁHRIFUM SAMKVÆMT LÖGUM NR. 63/1993 VEGNA HRINGVEGAR UM FLJÓTSHEIÐI

NÍÐURSTÖÐUR FRUMATHUGUNAR OG ÚRSKURÐUR SKIPULAGSSTJÓRA RÍKISINS

1. INNGANGUR

Skipulagsstjóri ríkisins hefur fengið til frumathugunar lagningu Hringvegar um Fljótshéiði, samkvæmt lögum nr. 63/1993 um mat á umhverfisáhrifum.

Framkvæmdaraðili: Vegagerðin.

Framkvæmd kynnt í frummatsskýrslu: Hringvegur um Fljótshéiði, frá Fosshóli við Skjálfandafljót að vegamótum við Aðaldalsveg (nr. 845) við Jaðar. Gert er ráð fyrir að vegurinn verði færður af núverandi vegstæði, um 500 metra til suðausturs. Vegarkaflinn er 9,8 km. Vegurinn liggur um lönd Fosshóls, Rauðár, Ingjaldsstaða, Heiðarbrautar, Einarstaða, Jaðars og Kvígindisdals. Núverandi vegur fellur til landeigenda.

Markmið framkvæmdar: Auka umferðaröryggi og tryggja greiðari samgöngur á Hringvegi um Fljótshéiði.

Frumathugun: Framkvæmdin var tilkynnt til embættis skipulagsstjóra ríkisins af Vegagerðinni þann 6. nóvember 1995 og frummatsskýrsla lögð fram. Framkvæmdin var formlega móttækin af embætti skipulagsstjóra ríkisins með bréfi til Vegagerðarinnar þann 15. nóvember 1995. Framkvæmdin var auglýst opinberlega þann 22. nóvember 1995 í Lögbirtingablaðinu, Morgunblaðinu og Degi. Frummatsskýrsla lá frammi til kynningar frá 22. nóvember til 28. desember 1995 hjá embætti skipulagsstjóra ríkisins, Reykjavík, á skrifstofu Reykdælahrepps og hjá oddvita Ljósavatnshrepps. Ein athugasemd barst á kynningartíma. Leitað var umsagnar fimm opinberra umsagnaraðila: Sveitarstjórna Ljósavatnshrepps og Reykdælahrepps, Hollustuverndar ríkisins, Náttúruverndarráðs og Þjóðminjasafns Íslands.

Gögn lögð fram við frumathugun:

Frummatsskýrsla:

Hringvegur, Fljótshéiði. Mat á umhverfisáhrifum. Frummatsskýrsla. Vegagerðin Norðurlandi eystra, Helga Aðalgeirsdóttir, landslagsarkitekt FÍLA, október 1995.

2. UMSAGNIR

Leitað var umsagnar **sveitarstjórnar Ljósavatnshrepps** með bréfi dagsettu 16. nóvember 1995 og barst umsögn með bréfi dagsettu 13. desember 1995. Þar segir:

„Á fundi hreppsnefndar Ljósavatnshrepps þann 11. desember 1995 var fjallað um skýrslu Vegagerðarinnar um mat á umhverfisáhrifum á Fljótsheiði vegna nýs vegar þar.

Hreppsnefnd lýsti yfir ánægju með skýrsluna. Engar athugasemdir voru gerðar. Hreppsnefnd fagnar því að komið sé að lagningu vegarins.“

Leitað var umsagnar **sveitarstjórnar Reykdælahrepps** með bréfi dagsettu 16. nóvember 1995 og barst umsögn með bréfi dagsettu 11. desember 1995. Þar segir:

„Hreppsnefnd hefur farið yfir skýrsluna og sér ekki ástæðu til að gera athugasemdir við hana.“

Leitað var umsagnar **Hollustuverndar ríkisins** með bréfi dagsettu 16. nóvember 1995 og barst umsögn með bréfi dagsettu 14. desember 1995. Þar segir:

„Á grundvelli skýrslunnar telur Hollustuvernd ríkisins líklegt að framkvæmdin sé þess eðlis að umhverfinu eigi ekki að stafa hættu af loftmengun, vatnsmengun, hávaðamengun eða mengun frá úrgangi vegna hennar ef gætt er ákvæða mengunarvarnareglugerðar nr.48/1994 ásamt síðari breytingum.

Gæta þarf að vatnsbólum og votlendissvæðum við vegarstæðið. Með bundnu slitlagi á veginn mun rykmengun minnka verulega.

Í skýrsluna vantar samantektartöflu þar sem greint er frá hönnunarforsendum, áætlaðri umferð um veginn, umferðahraða og fjarlægð frá næstu íbúðarhúsum. Ekki er lagt mat á hávaðamengun frá umferðinni. Miðað við 1000 bíla umferð má áætla lauslega að fjarlægð íbúðarhúsa frá vegi þurfi að vera um 150-200 m til að kröfur mengunarvarnareglugerðar um hljóðvist á sumarhúsasvæðum séu virtar.“

Leitað var umsagnar **Náttúruverndarráðs** með bréfi dagsettu 16. nóvember 1995 og barst umsögn með bréfi dagsettu 14. desember 1995. Þar segir:

„Málið var tekið fyrir á fundi Náttúruverndarráðs þann 8. desember sl. Náttúruverndarráð gerir eftirfarandi athugasemdir vð skýrslu um mat á umhverfisáhrifum vegna vegalagningar yfir Fljótsheiði:

1) Í kafla 2.3 kemur fram að gróðurfar á Fljótsheiði er mjög fjölbreytt en Hörður Kristinsson, grasafræðingur gerði athugun á því fyrir Vegagerðina.

Ljóst er að fyrirhugaður vegur mun liggja yfir algróið land bæði votlendi og þurrlendi. Í athugun Harðar segir: „Þurrlendið á heiðinni hefur miklu fjölbreyttara gróðurfar en votlendið, en minna er þar um fágætar tegundir“... „Í votlendu eru færri tegundir, en þar er hins vegar meira af sjaldgæfum tegundum. Einkum eru þar tvenns konar gróðurlendi, sem telja verður að hafi hátt verndargildi. Annars vegar eru þýfðar mýrar með hvítmosa og mýraberjalyngi, og hins vegar flatir flóar með flóastör, keldustör og fölvastör. Þessi gróðurlendi koma einkum fyrir á þrem „heitum svæðum“ í nágrenni við eða á veglínunni.“ Svæði eitt (I) við stöðvar 2.960-

3.000, svæði tvö (II) við stöðvar 3.500-3.700 og svæði þrjú (III) við stöðvar 4.800-5.600.

Í niðurstöðum Harðar segir: „Frá sjónarmiðum gróðurverndar er veglínan staðsett óþarflega nálægt svæðum I og III, þótt hún sé til hliðar við þau, og tæplega ætti að vera þörf á að skera svæði II, þar sem það nær aðeins skammt norður fyrir veglínuna.“ Náttúruverndarráð tekur undir þessi sjónarmið og bendir á að í skýrslu Harðar er leitast (við) að flokka Fljótshéiði eftir gróðurfarslegu verndargildi og komið með tillögur að flutningi á veglínunni, sjá fylgiskjal 1. Í svari Vegagerðarinnar við flutningstillögunum segir í kafla 2.3 að við tilfærslu á veginum við svæði II myndu skeringar aukast og þ.a.l. myndast stærri gróðursár. Hér virðist hafa gleymst að taka tillit til þess að við tilfærsluna yrði vegurinn færður af svæði með háu verndargildi yfir á svæði með minna verndargildi.

Einnig kemur fram í skýrslunni að verði vegurinn færður samkvæmt tillögum Harðar muni vegurinn fara yfir ljósleiðara. Á teikningu 1, í mkv. 1:5000 sést að vegurinn, eins og hann er teiknaður af Vegagerðinni, fer tvisvar yfir umræddan ljósleiðara. Því má álykta sem svo að þótt vegurinn fari yfir ljósleiðarann við að vera færður ætti það ekki að hindra flutning vegarins.

Náttúruverndarráð beinir því jafnframt til Vegagerðarinnar að tryggt verði sem best að engin framræsla fylgi vegagerðinni né rask á gróðri af völdum óþarfa umferðar um flóana við „hin heitu svæði“ svo og annars staðar.

- 2) Í kafla 2.4 kemur fram í svari frá Náttúrufræðistofnun Íslands til Vegagerðarinnar að engar samanteknar upplýsingar er að finna um fugla- og dýralíf á Fljótshéiði.

Náttúruverndarráð telur að gera eigi úttekt á fugla- og dýralífi Fljótshéiðar, eins og gert var vegna gróðurfars, áður en lagt verður út í framkvæmdir. Þótt slík úttekt muni aldrei geta komið í stað langtímarannsókna á fugla- og dýralífi Fljótshéiðar gæti hún leitt í ljós eitthvað það sem mönnum hefur sést yfir varðandi dýralíf svæðisins en væri þess virði að vernda. Vert er að minna á að sífellt þrengir að búsvæðum dýra og á það sérstaklega við um votlendi.

- 3) Í ofangreindri matsskýrslu frá Vegagerðinni er aðeins gert ráð fyrir einu vegarstæði. Þó fleiri kostir hafi verið skoðaðir af Vegagerðinni og þeim hafnað hefði verið til bóta fyrir umsagnaradila að sjá þær hugmyndir, t.d. á gróðurkortinu. Með því fengist samanburður á fleiri vegarstæðum sérstaklega með tilliti til þess votlendis sem farið er um en lítið er orðið eftir af votlendi á Íslandi.

Náttúruverndarráð gerir ekki fleiri athugasemdir við veglínuna yfir Fljótshéiði en ítrekar mikilvægi þess að vernda votlendi á Íslandi og vonar að þær mótvægisáðgerðir við framkvæmdirnar sem fram koma í skýrslunni tryggi að sem minnst röskun verði á vatnsbúskap svæðisins.“

Leitað var umsagnar **Þjóðminjasafns Íslands** með bréfi dagsettu 16. nóvember 1995 og barst umsögn með bréfi dagsettu 12. desember 1995. Þar segir:

„Fornleifadeild Þjóðminjasafns Íslands gerir engar athugasemdir við fyrirhugaðar framkvæmdir við Hringveg um Fljótshéiði, sbr. bréf þjóðminjavarðar ds. 4. september 1995.

Fornleifadeild vill þó minna á ákvæði þjóðminjalaga um skyldur framkvæmdaaðila, ef fornleifar kynnu að koma í ljós við framkvæmdir.“

Í bréfi þjóðminjavarðar til Vegagerðarinnar frá 4. september 1995, sem vitnað er til hér að ofan, segir:

„Með vísan til bréfs ds. 21. júlí 1995 um fyrirhugaðan veg yfir Fljótshéiði, sem Þjóðminjasafnið er beðið um umsögn um vegna hugsanlegra fornleifa á svæðinu, vil ég skýra frá, að skv. heimildum hér í safninu er ekki vítað um neinar fornminjar á þessu svæði né mannvirki, sem hugsanlega gætu verið í hættu vegna framkvæmdanna. Hefi ég jafnframt haft samband við Erling Vilhjálmsson bónda á Rauðá, sem þekkir vel til vegarstæðisins og heiðarinnar allrar og tjáir hann mér, að þarna sé ekki kunnugt um nein mannvirki, sem í hættu gætu verið.“

Allar umsagnir voru sendar Vegagerðinni með bréfi dags 3. janúar 1996.

Í bréfi dags. 5. janúar 1996 svarar Vegagerðin, að ósk Skipulags ríkisins, tölulíðum 1 og 2 í umsögn Náttúruverndarráðs.

Þar segir í svari við tl. 1 í bréfi Náttúruverndarráðs:

„Í skýrslu Harðar Kristinssonar, fylgiskali 1, segir: „Mýraberjalyng og keldustör eru hvort tveggja sjaldgæfar tegundir, sem eru bundnar við ákveðnar gerðir votlendis. Töluvert af mýraberjalyngi var á einum stað á veglínunni við heiðarbrún að vestanverðu. Það vex á hvítmosapúfum í votlendi. Vottur af því fannst einnig á einum stað austan í heiðinni. Vítað er að mýraberjalyng finnst á fleiri stöðum í Reykjadal, Mývatnsheiði og Mývatnssveit, og er líklega algengara á þessu svæði en annars staðar á landinu. Ekki er þó ljóst hver útbreiðsla þess er á Fljótshéiðinni.“

Í greinargerð Halldórs Péturssonar, jarðfræðings, fylgiskjali 3, kemur eftirfarandi fram: „Mýrarflóarnir á heiðinni eru sennilega merkilegasta jarðmyndunin á svæðinu. Veglínan liggur rétt norðan við mýrarnar, sem eru nyrsti hluti víðlends votlendiskerfis sem rekja má a.m.k. suður undir Lundarbrekku í Bárðardal.“ Lengd mýrarsvæðisins er því í kringum 20 km.

Við gróðurfarsathugun á veglínunni var ekki gerð athugun á gróðurfari Fljótshéiðarinnar allrar, en mögulegt er að mýraberjalyngið á svæði II við stöð 3.500-3.700 sé aðeins lítil hluti af mýraberjalyngi því sem finnst á mýrarsvæðinu. Vegagerðin telur ekki að það sé hennar hlutverk að gera athugun á því, enda er um mjög stórt svæði að ræða.

Í skýrslu Vegagerðarinnar segir: „Athugað var hvort með góðu móti mætti færa veglínuna frá svæði II, en í ljós kom að við það myndu skeringar aukast (stærri gróðursár) og á kafla myndi veglínan færast yfir ljósleiðara Pósts og síma.

Vegagerðin leggur því til að veglínan verði ekki færð á þessum kafla.“

Við þetta má bæta, til að skýra málið frekar að ef vegurinn væri færður samkvæmt tillögum Harðar, færist hann norðan og ofar í landið. Við það aukast bæði fyllingar og skeringar og halli á veglínunni verður meiri. Á kafla myndi veglínan liggja **langsum eftir** ljósleiðara Pósts og síma.

Þar sem mýraberjalyng finnst á fleiri stöðum í nágrenninu og færsla vegarins hefur mikla ókosti í för með sér telur Vegagerðin að hún sé ekki ásættanleg.“

Þar segir í svari við tl. 2 í bréfi Náttúruverndarráðs:

„Eftir því sem Vegagerðinni skilst eru ekki til almennar athuganir á áhrifum vegagerðar á fugla- og dýralíf. Við mat á umhverfisáhrifum nýs vegar um Fljótsheiði var fengin umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands. Ævar Petersen, forstöðumaður Reykjavíkursteturs segir eftirfarandi (sjá fylgiskjal 2):

„Lagning nýs vegar hlýtur ætíð að hafa röskun á landi í för með sér. Vegna Fljótsheiðarvegar er gengið út frá því sem vísu að ærnar vegtæknilegar ástæður séu fyrir því að færa vegarstæðið (svo sem minni snjóalög) frá því sem það er nú né nota hluta þess. Þó hlýtur að vera æskilegt að skoða mismunandi valkosti.

Almenn varúðarregla er sjálfsögð við vegarlagningu til að stuðla að því að röskun á landi verði sem minnst og að hún takmarkist fyrst og fremst við vegarstæðið sjálft. Þannig mun nýi vegurinn fara yfir nokkurt mýrlendi. Full ástæða er til að varast að ræsa fram mýrlendi samfara vegagerð, þannig að vatnsbúskapur svæðisins raskist lítið og áhrif á gróður og dýralíf verði sem minnst.

Náttúrufræðistofnun í Reykjavík telur brýnast að skoða gróðurfar á svæðinu nánar. Áætlaður vegur fer yfir heiðaland sem teygist til beggja handa. Búast má við að fuglar og spendýr geti aðlagð sig auðveldlega breyttum aðstæðum, en gróður sem skemmist við framkvæmdirnar verður ekki aftur fenginn.“

Vegagerðin telur umsögn Náttúrufræðistofnunar segja að ekki sé þörf á rannsóknum á fugla- og dýralífi.

Veglínan liggur bæði um mólendi og votlendi. Mólendið á heiðinni er mjög svipað og á öðrum heiðum í Þingeyjarsýslum og upplýsingar sem liggja fyrir benda til að fuglalíf á vegleiðinni sé eins og algengt er á heiðalöndum af þessu tagi. Votlendið sem vegurinn fer um er aðeins lítið brot af víðlendu votlendiskerfi Fljótsheiðarinnar. Eins og áður segir er lengd votlendiskerfisins um 20 km. Vegurinn hefur áhrif á örlítið brot af mýrinni, bæði gróður, fugla- og dýralíf. Gert er ráð fyrir að fuglar og dýr sem eru á því afmarkaða svæði sem vegurinn mun liggja um muni flytja sig á öruggari staði á svæðinu.

Vegagerðin sér ekki ástæðu til að láta gera rannsókn á fugla- og dýralífi áður en framkvæmdir hefjast.“

Allar umsagnir liggja frammi hjá Skipulagi ríkisins þar til kærufrestur er liðinn.

3. ATHUGASEMDIR

Ein athugasemd barst á kynningartíma frumathugunar.

Oddur Örvar Magnússon og Ólafur Júlíusson gera í bréfi dagsettu 19. desember 1995 eftirfarandi athugasemdir:

„Vegna fyrirhugaðra vegaf framkvæmda yfir Fljótsheiði viljum við undirritaðir mótmæla þeirri staðsetningu sem áætluð er á vegstæðinu.

Ástæða fyrir mótmælum okkar er að við teljum vegastæðið fara alltof sunnarlega, þar sem eru votlendismýrar á miðri heiðinni. Í þessum mýrum er fjölskrúðugt fuglalíf. Má hér nefna nokkrar tegundir; smá- og garg-endur, hrossagaukur, spói, lóa, óðinshani, stelkur og gæsir og einstaka sinnum álfir. Aðrar tegundir sækja líka töluvert inn á þetta votlendi.

Teljum við að mýrlendið sem fyrirhugað vegastæði á að liggja um og meðfram, sé alltof mikilvægt fyrir þessar tegundir, svo ekki sé raskað ró þessara fuglategunda að óþörfu þegar um aðrar leiðir er hægt að velja.

Hefur farið fram fullnægjandi umhverfismat, á því dýralífi sem mundi raskast, yrði fyrirhugað vegastæði að veruleika. ?

Með tilliti til sem minnstrar röskunar þá teljum við núverandi vegastæði heppilegasta kostinn, en við gerum okkur fyllilega grein fyrir því að veginn þarf að lagfæra.“

Ofangreind athugasemd var send Vegagerðinni með bréfi dags. 3. janúar 1996.

Í bréfi dags. 5. janúar svarar Vegagerðin ofangreindri athugasemd á eftirfarandi hátt:

„Athugasemdir þessar er mjög sambærilegar við athugasemd Náttúruverndarráðs í tölulið 2. Vegagerðin vísar í svör við honum.

Hvað varðar þá hugmynd að gera endurbætur á núverandi vegi er bent á kafla 1.4. í frummatsskýrslunni. Þar er bent á að til að uppfylla skilyrði um 90 km hönnunarhraða er ekki hægt að fylgja núverandi vegi þar sem brattast er. Einungis er mögulegt að fylgja núverandi vegstæði á háheiðinni. Bornar eru saman nýja veglínun og endurbætur á núverandi vegi. Þar kemur fram að nýja veglínun er mun betri kostur. Það eru minni fyllingar, minni skeringar, minni efnistaka, betri hæðarlega, minni halli, meiri sjónlengdir, meiri veðursæld og minni snjóþýpt.

Vegagerðin telur nýju veglínuna mun betri kost en að gera endurbætur á núverandi vegi. Því hafnar hún hugmyndum Odds Örvars Magnússonar og Ólafs Júlíussonar um að gera endurbætur á núverandi vegi.“

Athugasemdin liggur frammi hjá Skipulagi ríkisins þar til kærufrestur er liðinn.

4. NIÐURSTÖÐUR FRUMATHUGUNAR

4.1 Lega fyrirhugaðs Hringvegjar um Fljótsheiði

Í frummatsskýrslu er kynnt fyrirhuguð lagning 9,8 km vegarkafli á Hringvegi, frá Fosshóli við Skjálfafljót (stöð 0), yfir Fljótsheiði og að vegamótum við Aðaldalsveg (nr. 845) við Jaðar (stöð 9770). Nær allur vegurinn verður nýbygging, um 500 metrum suðaustan núverandi vegar. Tilgangur framkvæmdarinnar er að bæta samgöngur á Norðurlandi. Vegurinn mun leysa af hólmi núverandi veg sem er fyrst og fremst sumarvegur, lítið uppbyggður, snjóþungur, brattur og hættulegur vegna blindhæða og ber ekki þá umferð sem um hann þarf að fara. Núverandi vegur liggur hæst í 305 m.y.s., en fyrirhugaður vegur fer hæst í 272 m.y.s. Núverandi vegur fellur til landeigenda. Nýjar heimreiðar verða lagðar að bæjunum Ingjaldsstöðum og Heiðarbraut.

Vegurinn liggur um Ljósavatns- og Reykdælahreppa og hafa sveitarstjórnir beggja samþykkt vegstæðið.

Náttúruverndarráð gerir í umsögn sinni athugasemd við að ekki séu sýndir aðrir legukostir í skýrslunni. Á kynningartíma frumathugunar barst einnig athugasemd frá Oddi Örvari Magnússyni og Ólafi Júlíussyni þar sem m.a. er lagt til að fylgt verði núverandi vegstæði.

4.2 Aðrir kostir

Í frummatsskýrslu og svari Vegagerðarinnar við ofangreindum athugasemdum kemur fram að nýr vegur yfir Fljótsheiði hafi verið til umræðu í mörg ár, nokkrar mismunandi leiðir hafi verið kannaðar og niðurstaðan orðið sú leið sem nú er kynnt í frummatsskýrslu. Haft hafi verið að leiðarljósi að velja sem stysta leið sem ekki yrði of brött, að vegstæðið yrði lægra og flatara og hagstætt m.t.t. fyllinga og skeringa. Ennfremur hafi verið talið að umhverfisáhrif vegarins yrðu minni ef hann yrði lagður um mólendið við mörk votlendisins, frekar en um sjálft votlendið.

Niðurstöður samanburðar Vegagerðarinnar á núverandi vegstæði og því vegstæði sem nú er fyrirhugað sýnir að vegna bratta bæði að austan og vestan er ekki hægt að fylgja núverandi vegi nema á háheiðinni ef uppfylla á hönnunarforsendur fyrir 90 km/klst hönnunarhraða og 6-7% bratta. Auk þess myndi vegagerð á núverandi vegstæði kalla á meiri fyllingar og skeringar en fyrirhuguð leið gerir og efnisþörf vera meiri. Vegur um núverandi vegstæði lægi 20-40 metrum hærra en fyrirhuguð leið á 2,7 km kafla og sjónlengdir væru styttri. Athuganir á veðurfari og snjódýpt hafa leitt í ljós minni snjódýpt á fyrirhuguðu vegstæði heldur en á núverandi vegi.

4.3 Efnistaka

Áætluð efnisþörf er um 330.000 m³. Efni í veginn verður ekið úr námum (um 190.000 m³) og skeringum á vegsvæði (um 140.000 m³). Efni verður ekki hliðarytt í veginn. Allt efni sem fellur til við skeringar verður notað í fyllingar.

Ein náma verður opnuð vegna vegagerðarinnar, vestan við stöð 5.000. Þar er fyrirhugað að taka 158.000 m³ og verður efni þar unnið í samræmi við lýsingu í frummatsskýrslu. Einnig verður tekið efni úr opnum námum við Einarstaði og

Fosshól (í landi Rauðár). Stærstu skeringar á vegsvæði verða við stöðvar 500, 1.500, 8.900 og 9.600.

Mótvægiságerðir vegna áhrifa af efnistöku eru skv. frummatsskýrslu:

Verktaka verður eingöngu heimilt að taka fyllingarefni úr námum og skeringum og á því að aka öllu fyllingarefni á veginn.

Frágangi á námum og skeringum verður hagað þannig að ekki myndist álag á lausan jarðveg. Þær verða sléttaðar vel í samræmi við landslag og halla umhverfis og sáð í þær.

Lífrænum jarðvegi í yfirborði náma og skeringa verður ýtt ofan af og haldið til haga til að nýta sem efsta lag við frágang svæðis að vinnslu lokinni. Öll efnistaka verður í samræði við landeigendur og eftirlitsmann Náttúruverndarráðs á Norðurlandi eystra.

Náma við stöð 5.000: Þegar efnistöku er lokið verður náman sléttuð og landið mótað í samræmi við landið umhverfis. Lífrænum jarðvegi sem geymdur hefur verið í haug verður jafnað yfir svæðið. Að lokum verður grasfræi sáð í það. Þar sem grjótnámið verður, mun stálið fá að standa, en sáð verður í botn námunnar.

Námur við Einarsstaði og Fosshól: Gert er ráð fyrir að þessar námur verði nýttar við framkvæmdir á næstu árum. Námunum verður því haldið opnum, en jafnað yfir jafnóðum og vinnslu lýkur. Þær verða sléttaðar í samræmi við landslag og halla umhverfis og sáð í þær.

4.4 Áhrif á gróður og jarðveg

Fyrirhugaður vegur liggur allur um gróið land, enda Fljótsheiði hvarvetna gróin. Um 18% hans liggja um blauta mýri, um 18% um þurrara land þar sem mold og mór eru í uppistöðu og um 62% um mólendi þar sem misþykkt moldarlag liggur ofan á jökulruðningi.

Samkvæmt greinargerð Náttúrufræðistofnunar Íslands á gróðurfari í veglínu (fylgiskjal 1 með frummatsskýrslu) er gróðurfari á þurrlendi heiðarinnar fjölbreyttara en í votlendinu, en hinsvegar meira af sjaldgæfum tegundum í votlendinu. Sérstaklega eru tiltekin tvennskona gróðurlendi í votlendinu sem hafi hátt verndargildi: Þýfðar mýrar með hvítmosa og mýraberjalyngi og flatir flóar með flóastör, keldustör og fölvastör. Þessi gróðurlendi koma fyrir á þremur stöðum í nágrenni við eða á veglínunni:

Svæði I: Flói með flóastör, keldustör og fölvastör. Kjarni svæðisins er 2-300 metrum sunnan veglínunnar á móts við stöðvar 2.960-3.000. Veglínan er í útjaðri þessa svæðis og alfarið norðan við það svæði þar sem fölvastörin vex.

Svæði II: Flói ofan við heiðarbrún við stöðvar 3.500-3.700. Hvítmosapúfur með mýraberjalyngi. Veglínan liggur þvert yfir þetta svæði.

Svæði III: Stór flói austan við við háheiðina við stöðvar 4.800-5.600. Gróður svipaður og á svæði I. Veglínan liggur um mólendi vestan þessa votlendis.

Í greinargerð Náttúrufræðistofnunar er lögð til færsla á veginum milli stöðva 2.000 og 5.600 til norðurs og vesturs um allt að 100 metrum frá fyrirhugaðri veglínu svo sneiða megi hjá ofangreindum svæðum.

Ef lega vegarins verður óbreytt bendir Náttúrufræðistofnun á að tryggja þurfi sem best að engin framræsla fylgi vegagerðinni, hvorki með greftri, óþarfa umferð um flóana við svæðin þrjú, né af sigi sem hugsanlega gæti orðið af því fargi sem vegurinn verður á flóanum við svæði I. Náttúruverndarráð tekur í umsögn sinni undir niðurstöður Náttúrufræðistofnunar Íslands og beinir því til Vegagerðarinnar að tryggt verði að engin framræsla fylgi vegagerðinni né rask á gróðri af völdum óþarfa umferðar um flóana né annars staðar.

Í frummatsskýrslu og svörum Vegagerðarinnar við umsögn Náttúruverndarráðs kemur fram að engin framræsla sé fyrirhuguð vegna vegagerðarinnar á og nærri votlendissvæðunum. Gert sé ráð fyrir að vatnið sígi í gegnum veginn og berist áfram í mýrina neðan við hann. Vatnið í mýrunum verði leitt undir veginn í ræsum þar sem blautast er.

Í frummatsskýrslu segir eftirfarandi um legu vegarins við og um ofangreind þrjú svæði:

„Þar sem ekki verður um framræslu að ræða meðfram veginum og allar fyllingar keyrðar út, er ekki annað að sjá en vegurinn sleppi bærilega framhjá svæðum I og III. Vegurinn liggur hins vegar í norðurkanti svæðis II sem hefur verndargildi vegna mýraberjalyngs sem þar vex.“

Í svari Vegagerðarinnar við athugasemdum Náttúruverndarráðs um legu vegarins um votlendissvæðin segir:

„Ef vegurinn verður færður samkvæmt tillögum (Náttúrufræðistofnunar) færist hann norðar og ofar í landið. Við það aukast bæði fyllingar og skeringar og halli á veglínunni verður meiri. Á kafla myndi veglínan liggja langsum eftir ljósleiðara Pósts og síma.“

Þar sem mýraberjalyng finnst á fleiri stöðum í nágrenninu og færsla vegarins hefur mikla ókosti í för með sér telur Vegagerðin að hún sé ekki ásættanleg.“

Mótvægisáðgerðir vegna áhrifa á gróðurfar og jarðveg eru skv. frummatsskýrslu:

Vegagerðin leggur áherslu á að verktaki gæti þess að raska hvergi landi utan við vegsvæðið. Allur akstur tækja utan vegsvæðis verður bannaður, nema að námum. Ennfremur verður tryggt að engin framræsla fylgi vegagerðinni, hvorki með greftri né umferð um flóana. Sett verða ræsi þar sem búast má við rennandi vatni, bæði sírennandi vatn og þar sem myndast geta vatnsfarvegir að vori, svo farvegir haldist óbreyttir og grunnvatnsstaðan breytist sem minnst.

Vegagerðin mun í samráði við Landgræðslu ríkisins sá í vegkanta, námur og skeringar.

4.5 Áhrif á fugla- og dýralíf

Í umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um dýralíf á og við fyrirhugað vegstæði (fylgiskjal 2 með frummatsskýrslu) kemur fram að engar samanteknar upplýsingar eru til um fuglalíf á svæðinu. Þær upplýsingar sem liggja fyrir bendi til að fuglalíf á vegleiðinni sé eins og algengt er á heiðalöndum af þessu tagi. Um þéttleika varpfugla sé ekki vitað, þ.e. hvort hann sé að einhverju leyti óvenjulegur samanborið við svipuð svæði annars staðar, en svo sé ekki talið vera. Ekkert sé vitað um smádýralíf og ekki talið geta vera um önnur spendýr að ræða en tófu.

Töluvert af sauðfé gengur á heiðinni.

Niðurstaða Náttúrufræðistofnunar um áhrif á dýralíf er á þá leið að búast megi við að fuglar og spendýr geti auðveldlega aðlagð sig breyttum aðstæðum, þar sem áætlaður vegur fer yfir heiðaland sem teygist til beggja handa.

Náttúruverndarráð leggur til í umsögn sinni að gerð verði úttekt á fugla- og dýralífi Fljótshéiðar áður en lagt verður út í framkvæmdir.

Oddur Örvar Magnússon og Ólafur Júlíusson mótmæla fyrirhugaðri legu vegarins um votlendismýrar á heiðinni vegna fjölskrúðugs fuglalífs þar, s.s. smá- og garg-anda, hrossagauks, spóa, lóu, óðinshana, stelks, gæsa og einstaka sinnum álfta, og mikilvægis mýrlendisins fyrir þessar tegundir.

Mótvægisáðgerðir vegna áhrifa á dýralíf eru skv. frummatsskýrslu:

Vegagerðin mun stuðla að því að röskun á landi verði sem minnst og að hún takmarkist fyrst og fremst við vegarstæðið sjálft. Þar sem nýi vegurinn fer yfir votlendi mun verða reynt að komast hjá því að ræsa það fram með þurrkunarskurðum þannig að áhrif á dýralíf verði sem minnst.

4.6 Áhrif á landslag

Á flötu landi verður hæð vegarins 1,5 metrar yfir óhreyfðu landi. Þar sem vegurinn fer gegnum jökulruðninga mynda skeringar skörð í þá. Á háheiðinni fylgir vegurinn gróðurskilum mó- og votlendis. Víðsýnt er af vegstæðinu.

Mótvægisáðgerðir vegna áhrifa á landslag eru skv. frummatsskýrslu:

Námur og skeringar verða sléttaðar í samræmi við landslag og halla umhverfis og sáð í þær.

4.7 Áhrif á landnotkun og nýtingu

Meðal sumardagsumferð um núverandi veg var 437 bílar á dag sumarið 1993. Með bættum vegi er gert ráð fyrir að umferð aukist, sérstaklega yfir veturinn.

Hollustuvernd ríkisins gerir athugasemd við að ekki sé í frummatsskýrslu lagt mat á hávaðamengun frá umferðinni, en bendir á að gera megi ráð fyrir að kröfum mengunarvarnareglugerðar um hljóðvist á sumarhúsasvæðum sé fullnægt í 150-200 metra fjarlægð frá vegi miðað við umferð 1.000 bíla á sólarhring.

Ljóst er að umferð um veginn er mun minni og engin hóbýli í slíkri nálægð við fyrirhugaðan veg að ónæði eigi af að hljóttast. Aðeins húsin á Fosshóli og Jaðri eru í innan við 150-200 metra fjarlægð frá veginum, en það er óbreytt frá núverandi ástandi því þar fylgir fyrirhugaður vegur núverandi vegstæði.

Í landi Rauðár er vatnsból (uppspretta) sem nýtt er af tveimur sumarbústöðum. Fyrirhugaður vegur liggur í um 50 metra fjarlægð frá því. Ekki er með vissu vitað hvort vegagerðin mun hafa áhrif á vatnsbólið, en hugsanlegt er að uppsprettan þorni við vegagerðina.

Vegurinn liggur yfir tún í landi Rauðár og sker þau í tvennt.

Mótvægisáðgerðir vegna áhrifa á landnotkun og nýtingu eru skv. frummatsskýrslu:

Varast þarf að raska vatnsbóli í landi Rauðár. Ef vatnsbólið þornar vegna framkvæmdanna þarf Vegagerðin að finna uppsprettu ofan við veginn og leggja vatnsleiðslu undir veginn frá uppsprettunni að vatnsbólinu.

Í landi Rauðár verða grafnir framræsluskurðir og girt meðfram veginum þar sem hann sker tún. Þar verða einnig gerð undirgöng fyrir búfé og lagður malarvegur meðfram túnnum.

4.8 Áhrif á fornleifar

Engar friðlýstar né skráðar fornleifar er að finna á því svæði sem fyrirhugaður vegur mun liggja um.

Minnt er á ákvæði þjóðminjalaga um skyldur framkvæmdaraðila, ef fornleifar kynnu að koma í ljós við framkvæmdir.

4.9 Niðurstaða skipulagsstjóra ríkisins

Fyrirhugaður vegur er hluti af Hringveginum og þannig mikilvægur liður í samgöngukerfi landsins. Einnig er vegur um Fljótsheiði mikilvægur innansveitar-samgöngum, m.a. þar sem tveir bæir í Reykdælahreppi eru vestan heiðarinnar, en önnur byggð og þjónusta sveitarfélagsins austan heiðar.

Til þess að fyrirhugaður vegur um Fljótsheiði geti uppfyllt þær tæknilegu kröfur sem gerðar eru hefur orðið að færa veginn suður fyrir núverandi vegstæði. Það hefur í för með sér röskun á búskaparháttum í landi Rauðár og að farið er nærri votlendissvæðum, og á kafla um votlendi, á heiðinni. Vegagerðin hefur skuldbundið sig til að draga úr áhrifum þessa í landi Rauðár. Annars staðar þar sem vegurinn fer um lítt eða ósnortin svæði skuldbindur Vegagerðin sig til að takmarka eftir fremsta megni rask á náttúru svæðisins. Engin efnistaka verður utan tilgreindra efnistökuastaða og skeringa á vegsvæði, allur akstur utan vegsvæðis verður bannaður á verktíma og engin framræsla fylgir framkvæmdum á eða nærri votlendissvæðunum.

Komið hafa fram tillögur um færslu vegarins á tilteknum stöðum vegna nálægðar við votlendissvæði með hátt verndargildi (nefnd svæði I, II og III í frummatsskýrslu). Ekki hefur verið sýnt fram á að vegagerðin muni valda spjöllum á svæðum I og III, þar sem vegurinn liggur nálægt umræddum votlendissvæðum en ekki um þau og fullrar aðgæslu er heitið af Vegagerðinni að ekki verði ræst fram né landi utan vegsvæðis raskað á annan hátt og náttúrulegum vatnshásum tryggður framgangur með ræsum. Ekki hefur verið sýnt fram á að sú færsla sem lögð er til dragi úr áhrifum vegarins á votlendið. Vegurinn mun skv. tillögu Vegagerðarinnar fara um svæði II, en þar sem færsla hans þaðan hefði í för með sér meira jarðrask og kostnað og þar sem eðlilegt er að álykta að mýrarberjalyng, sem verndargildi hefur á svæði II, sé að finna víðar á hinum víðfedmu votlendissvæðum Fljótsheiðar sem og annars staðar á Norðurlandi eystra eru ekki talin hafa komið fram nægileg rök fyrir færslu vegarins á þeim stað og tæknileg og kostnaðarleg rök talin vega þyngra í þessu tilfalli.

Í ljósi þess sem fram kemur í frummatsskýrslu og í áliti Náttúrufræðistofnunar Íslands um fugla- og dýralíf á og við fyrirhugað vegstæði er ekki talin ástæða til að krefjast þess af framkvæmdaraðila að gerð verði sérstök úttekt á fugla- og dýralífi þar. Ekkert bendir til að vegalagningin hafi áhrif á fugla- og dýralíf á Fljótsheiði í stærra

samhengi, sem réttlætt gæti að framkvæmdaraðila væri gert að kanna fugla- og dýralíf heiðarinnar í heild. Þeirra upplýsinga er vissulega þarft að afla, en tengist ekki nema að mjög takmörkuðu leyti þeirri framkvæmd sem hér er til umfjöllunar.

Tekið er undir ábendingar Náttúrufræðistofnunar Íslands og Náttúruverndarráðs um að tryggt verði að engin framræsla fylgi vegagerðinni né rask á gróðri af völdum óþarfa umferðar um flóana né annars staðar, þannig að vatnsbúskapur svæðisins raskist lítið og áhrif á gróður og dýralíf verði sem minnst.

Fallist er á framkvæmd eins og henni er lýst í frummatsskýrslu og með þeim mótvægisáðgerðum sem þar eru tilgreindar. Í frummatsskýrslu er skýrt kveðið á um fyrirætlanir Vegagerðarinnar varðandi umgengni við náttúru umhverfis vegsvæði, kvaðir á verktaka þar að lútandi og samráð við Landgræðslu og Náttúruverndarráð.

5. SKIPULAG

Framkvæmdin er fyrirhuguð á óskipulögðu svæði. Hún nær til tveggja sveitarfélaga, Ljósavatnshrepps og Reykdælahrepps.

Ganga þarf frá skipulagsupprætti af fyrirhugaðri framkvæmd og er lagt til að það verði gert samkvæmt 2. málsgrein 5. greinar skipulagslaga nr. 19/1964 með síðari breytingum.

6. ÚRSKURÐARORÐ

Með vísun til 8. greinar laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 63/1993 hefur skipulagsstjóri ríkisins farið yfir þau gögn sem lögð voru fram af hálfu framkvæmdaraðila við tilkynningu, ásamt umsögnum, athugasemd og svörum framkvæmdaraðila við þeim.

Fallist er á fyrirhugaða lagningu Hringvegar um Fljótsheiði, frá Fosshóli við Skjálfandafljót að vegamótum við Aðaldalsveg (nr. 845) við Jaðar, eins og henni er lýst í framlagðri frummatsskýrslu og með þeim mótvægisáðgerðum sem þar eru tilgreindar.

Fallist er á framkvæmdina með þeim skilyrðum að:

1. Engin framræsla fylgi vegagerðinni á eða nærri votlendissvæðum Fljótsheiðar og tryggt verði að áhrifum vegagerðarinnar á grunnvatnsstöðu verði haldið í algjöru lágmarki.
2. Öll umferð vinnuvéla og annarra tækja utan vegsvæðis verði bönnuð á meðan á vegagerð stendur.
3. Tryggt verði í samráði við landeigendur á Rauðá að sumarústöðum í landi Rauðár verði tryggt vatnsból af sambærilegum gæðum og magni, komi í ljós að vegagerð skerði núverandi vatnsból bústaðanna.

7. KÆRUFRESTUR

Samkvæmt 14. grein laga nr. 63/1993 má kæra úrskurð skipulagsstjóra ríkisins til umhverfisráðherra innan fjögurra vikna frá því að hann er birtur eða kynntur viðkomandi aðila.

Reykjavík 18. janúar 1996,

Stefán Thors

Halldóra Hreggviðsdóttir